

Tamara Džamonja Ignjatović

Pažnja, govori dete – proces, strategije i metodologija forenzičkog intervjua sa decom¹

Prikaz knjige prof. dr Đurađa Stakića

Nedavno je u izdanju Centra za primenjenu psihologiju izašla nova knjiga prof. Đurađa Stakića, naizgled neobičnog naslova, *Pažnja, govori dete*. To je druga knjiga istog autora u ovoj ediciji u poslednjih nekoliko godina, u kojoj se autor bavi procesom, strategijama i metodologijom forenzičkog intervjua sa decom, kao što i glasi podnaslov publikacije. Kao i u slučaju prethodne publikacije prof. Stakića, o delotvornim programima tretmana za decu i adolescente s problemima i poremećajima ponašanja, tekst predstavlja izuzetno značajan praktičan vodič za profesionalce, koji je nedostajao u našoj sredini. Publikaciju karakterišu, pre svega, aktuelnost i preglednost – ona pruža odličan i obuhvatan prikaz svih važnih aspekata (procesa, strategija i metodologija) forenzičkog intervjua sa decom, od istorijskog razvoja do najznačajnijih modela koji se danas koriste u svetu. Sadržaj knjige je kvalitetno predstavljen i organizovan kroz izuzetno dobru strukturu i sistematično vodi čitaoca kroz relevantne teme, a o složenim pitanjima autor govori jasno, jednostavno i razumljivo i, istovremeno, veoma profesionalno.

Knjiga obuhvata prikaz savremenih konceptualno-metodoloških modela forenzičkog intervjua, čija je vrednost empirijski potvrđena. Izabrani modeli odslikavaju praksu vođenja intervjua sa (seksualno) zlostavljanom decom i predstavljeni su kroz četiri celine. Kao što sam autor naglašava u predgovoru, svaki deo obuhvata jedno od ključnih pitanja forenzičkog intervjua sa decom – žrtvama ili decom svedocima, što uključuje: (1) definiciju i modele; (2) participante – dete i intervjuaera; (3) proces i faze i (4) metodologiju vođenja intervjua.

¹ Prikaz knjige je prerađena verzija recenzije uz ovo izdanje. Objavljujemo ga uz dopuštenje izdavača Centra za primenjenu psihologiju Društva psihologa Srbije.

Posle definisanja forenzičkog intervjua sa decom i objašnjenja njegove svrhe i značaja, sledi obuhvatan prikaz i analiza najznačajnijih modela tog visokostručnog i osetljivog postupka. Sledeća tema kojom se autor bavi odnosi se na kompetencije i ograničenja participanata u procesu intervjuisanja. Karakteristike deteta su prikazane na osnovu savremenih saznanja iz psihologije dečjeg pamćenja, sugestibilnosti, sposobnosti komunikacije i sl., a nisu izostavljene ni razvojne specifičnosti dece s posebnim potrebama, a koja su pod posebnim rizikom od zlostavljanja i kojima je neophodno prilagoditi standardne procedure forenzičkog intervjua. Takođe, predstavljene su i ključne karakteristike intervjua, specifičnost te uloge i kompetencija neophodnih za vođenje forenzičkog intervjua sa decom, kao i načini sticanja i unapređivanja tih znanja i veština. Zatim sledi opis procesa i faza intervjua, koji su detaljno i sistematično prikazani počevši od početnih, pripremnih koraka kroz koje se intervju planira, a koji obezbeđuju neophodne uslove za razvojno senzitivno intervjuisanje dece, preko pripreme deteta za davanje slobodnog iskaza, uspostavljanja odnosa poverenja, razmatranja osnovnih pravila, sve do ključne faze pribavljanja slobodnog narativa i uvođenja glavne teme i završne elaboracije i zatvaranja intervjua i aktivnosti u vezi sa debriefingom i postintervjuom. Poslednji deo knjige je posvećen razmatranju metodologije forenzičkog intervjua i uključuje metode i tehnike vođenja intervjua s fokusom na podsticaje, podsetnike i tipove i načine postavljanja pitanja kojima se na neutralan i razvojno senzitivna način pomaže detetu da pruži autentičan i verodostojan iskaz. Posebno se kritički razmatra pitanje potrebe, potencijalnih koristi i ograničenja korišćenja pomoćnih sredstava, kao što su crteži, lutke i druga sredstva za podsticanje prisećanja ili neverbalnog prenošenja ličnog iskustva deteta. Konačno, publikacija je obogaćena i izuzetno korisnim priložima koji predstavljaju kratak pregled razvojnih kapaciteta dece, opšta principijelna uputstva za forenzički intervju sa decom i faktore koji izazivaju sugestibilnost.

Tekst koji je pred nama rezultat je velikog iskustva prof. Đurađa Stakića, profesora emeritusa na Penslvanija Stejt Univerzitetu i stručnog konsultata UNICEF-a, zahvaljujući čemu je autor izgradio nepogrešiv osećaj za ono što je značajno i neophodno, a što istovremeno nedostaje u praksi psihologa i stručnjaka srodnih profila. Zato se za ovu publikaciju može reći da je prava knjiga koja dolazi u pravom (ili u poslednjem) trenutku, jer ima izuzetan praktičan značaj za stručnjake koji rade u sistemima maloletničkog pravosuđa (policajce za maloletnike, sudije, tužioce i advokate) i u sistemu socijalne zaštite i mentalnog zdravlja (socijalne radnike, psihologe, specijalne edukatore), s ciljem da usmeri i unapredi profesionalnu praksu svih onih koji se bave tom posebno vulnerabilnom grupom dece i mladih, i to u njihovom najboljem interesu.